

Учуутал уонна наставник сылыгар, төрөөбүт тыл күнүгэр аналлаах
«Сахам тыла – барҕа баайым» хамаанданан интеллектуальной оонньуу.

Хамаанда: 5 киһиттэн турар

Кыттааччылар: үөрэнээччилэр алын сүһүөх - 1, орто сүһүөх -1, төрөппүт, учуутал наставник, эдэр учуутал.

Сыала- соруга:

- ийэ тыл кэрэтин, күүһүн ингэри;
- тыл саппааһын байыты;
- толкуйдуур дьобуру сайыннары, билиини- көрүүнү ханаты;
- Ийэ тылынан киэн туттарга, таптыырга- кэрэхсииргэ иити
- бэйэ –бэйэҕэ убастабыллаах сыһыаны үөскэтии, атын киһи санаатын истии, түмүк онорорго үөрэтии;

Туттар тэриллэр: медио- проектор (интерактивнай дуоска), остуол, олоппостор, 4 – чуораанчык, лиис А4, уруучука, харандаас, чаһы, сахалыы музыка, таабырыннар.

Бытааччы, көмөлөһөөччү, дьүүллүүр сүбэ.

Хаамыыта:

1.Тэрээһин

Чыычаахха – чыычаах чуопчаарар тыла,

Сүүрүккэ – сүүрүк сипсийэр тыла-

Оттон бу миэхэ ийэм биэрбит тыла,

Олобум тыла-

Саргылаах сахам

Саната буолар.

Үтүө күнүнэн, күндү бүгүннү күрэх кыттыылаахтара! Бүгүн Учуутал уонна наставник сылыгар уонна Ийэ тыл, сурук- бичик нэдиэлэтигэр аналлаах, “Сахам тыла- барҕа баайым” диэн тыл оонньуутун күрээбэр кэлэн олоробут. 4 хамаанда кыттыаҕа. Хас биирдии хамаандаҕа, наставник, учуутал, төрөппүт, икки үөрэнээччи кыттыаҕа. Хамаандаларга чуораан, уруучука, харандаас, лиис баар буолуо. Эппиэттээн бүттүбүт диэтигит да чуорааны тыаһатагыт. Эппиэттэргитин дьүүллүүр сүбэ сыаналыаҕа. Дьүүллүүр сүбэни кытта билсиэхпит...

Билигин бүгүнгү күрэхпитин саҕалыырбытын көнгүллээн. Хамаандалар бэйэлэрин билиһиннэрэллэр. Бары кыттааччыларга ситиһини баҕарабыт!

2. Сүрүн чааһа – оонньуу: «Сахам тыла – барҕа баайым»

1) **Түргэн эппиэт** - 1 мүнүүтэ иһигэр бэриллибит сорудахха эппиэт суруйабыт. Дьүүлүөр сүбэ бириэмэни көрөр.

Хамаанда аайы 4 устуука –А 4, уруучука, харандаас.

- Улуустар ааттара.

- Дэриэбинэлэр ааттара

- Саха сирин өрүстэрин уонна күөллэрин аата

2) Тылы таай.

Бу түһүмэххэ слайда аайы 4түү хартыына көрдөрүөхпүт. Ол хартыыналары биир өйдөбүлгэ аҕалар тылы булабыт. Тылбыт хас буукубаттан турара килиэккэбэ көстөр, туттуллар буукубалара эмиэ.

3) Өс хоһооноро.

Саха киһитэ былыр былыргыттан өс хоһоону сөбүлээн туттар. Өс хоһоонугар норуот туох баар муударай тыла өйдөбүлэ барыта тиһиллэ сылдьар. Биһиги билигин бэриллибит өс хоһоонун ситэриэхпит. Хайа хамаанда бүтэрбит чуораанчыгы тыаһатар. Бары хамаандалар эппиэккитин дьүүлүөр сүбэбэ туттарабыт.

Айыы сирэ аһаҕас, күн (сирэ көндөй).

Өтөх төнүргэстээх, сурт ..., оһох (кэриэстээх, уота кыымнаах)

Үчүгэй майгын – ... (көтөр кынатын).

Балык уу диринин, киһи ... (күн уотун батыһар).

(Балык уу диринин былдыһар, киһи күн үтүөтүн көрдөһөр (батыһар)).

Уохтаах буору сизэмэ сөбүлүүр, үтүө киһини дьон сөбүлүүр.

4) **Саха норуотун суруйааччыларын төһө билэбиний?** Тылбыт баайын- сумэтин сурукка киллэрбит биһиги норуоппут улуу суруйааччылар буолаллар. Кинилэр айымньыларын нөнүө биһиги төрөөбүт тылбыт баайын, дойдубутугар, норуоппутугар тапталы иитэллэр.

Платон Алексеевич Слепцов – Платон Ойуунускай

Владимир Михайлович Новиков - Куннук Уурастыырап

Алексей Елисеевич Кулаковской- Өксөкүлээх Өлөксөй

Николай Гаврилович Золотарёв- Николай Якутскай

Константин Николаевич Дьячковская – Константин Туйаарыскай

Серафим Романович Кулачиков - Элэй

Николай Егорович Мординов - Амма Аччыгыя

Дмитрий кононович Сивцев – Суорун Омоллоон

Василий Семёнович Яковлев – Далан

Иван Михайлович Гоголев – Кындыл.

5) Дьүһүйэн көрдөрүү (Хамаанда биир киһитэ тахсар уонна бэриллибит тылы саната суох ойуулаан көрдөрөр. Хамаанда атын оонньооччулара ону таайыахтаахтар. 1 мунуутэ иһигэр).

Солуур	чаппараах	хартыына	Чаһы	кыптыый	халадьылынньык
сылабаар	түннүк	альбом	ыт	сараппаан	ракета
араадыйа	тэлэбиизэр	ханкы	хаатынка	каркулятор	эбисийээнэ
оҕо	харыйа	Автомат массыына	өтүүк	павлин	ньургунун
өрүс	саһыл	удлинитель	мясорубка	Кус түүтэ	куобах
Букет (сибэкки)	Акула	зонтик	трактор	чороон	балалайка
сэбирдэх	ардах	остановка	алгысчыт	тренер	сиэстэрэ
баспытаатал	хортуоппуй	туһах	Ох саа	Тыы	эһэ

3.Түмүк.